

Аннотация

Рассматриваются общественно-политические и духовные факторы развития украинского общества в конце XIV – XV вв., которые привели к распространению унических идей.

Ключевые слова: Киевская митрополия, уния, Константинопольский патриархат, Великое княжество Литовское.

Annotation

In this article are doctrine social-political and spiritual aspect of development of Ukrainian people late XIV – XV century. They led to the spread of uniate ideals.

Keywords: the Kyivan Metropolis, the Union, the Ecumenical Patriarchate, the Grand Duchy of Lithuania.

УДК 94 (477)«1990/2010»

**Наталія Драпушко
(Київ)**

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОРОСІЙСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ АР КРИМ ПО ВІДОКРЕМЛЕННЮ РЕГІОНУ ВІД ПОЛІТИЧНОГО І СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Досліджено вплив проросійських політичних організацій на розвиток суспільно-політичної ситуації в АР Крим на зламі ХХ – ХХІ ст..

Ключові слова: Крим, політичні організації, проросійський сепаратизм.

Актуальною проблемою суспільно-політичного життя України є кримське питання. Результати року офіційної окупації АР Крим, дослідження ефективності діяльності органів влади у питанні повернення Криму свідчать про те, що нагальним завданням української громадськості, зокрема наукової, «має стати актуалізація цієї проблеми, прийняття загальної стратегії відновлення територіальної цілісності України» [7]. Зрозуміти логіку та суть того, що відбувається на теренах сучасної України, неможливо без ґрунтовного аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, які сприяли розвитку сепаратизму в різних її регіонах, зокрема й на Кримському півострові, на рубежі ХХ – ХХІ ст.

Загальнокримська проблематика перебувала в фокусі уваги дослідників політичної історії АР Крим протягом 1990-х рр., а також середини 2000-х рр. Наукові публікації цього часу присвячені різним міжнаціональним та міжконфесійним аспектам. Проте, бракує узагальнюючих аналітичних праць з історії сепаратистських настроїв та рухів у різних регіонах України.

Метою цієї наукової розвідки є вивчення зростання зовнішніх впливів на ситуацію в АР Крим в 1990 – 2010-х роках в політичній, релігійній та інформаційній сферах через призму діяльності проросійських політичних організацій. Одним із важливих факторів, що сприяли відокремленню АР Крим від політичного та соціокультурного простору України, була діяльність проросійських політичних організацій.

З початку 1990-х років Автономна Республіка Крим являла собою єдине в унітарній Україні адміністративно-територіальне утворення, де в силу низки історичних обставин та причин у складі населення домінували етнічні росіяни, які відповідно до Всеукраїнського перепису населення 2001 р. склали 58,5% від загальної чисельності мешканців Криму. Етнічні українці становили тут в цей час 24,4%. У результаті масового повернення на півострів кримських татар, їх частка в складі населення автономії сягнула 12,5%. Інші умовні 5% склали представники десятків інших національних меншин та етнічних груп [3, с. 345, 357].

На жаль, в кримському суспільстві поступово почали формуватися тенденції етнічної і релігійної нетолерантності. Зокрема, вони проявилися у ставленні населення до діяльності громадських об'єднань, кількість яких постійно зростала. Так, в 2010 р. в АР Крим діяло 589 зареєстрованих і 205 легалізованих шляхом повідомлення громадських організацій. Понад 100 з них були створені за національною ознакою і претендували на участь в політичному житті автономії [12].

Серед проросійських і кримськотатарських об'єднань громадян, які з початку 2000-х рр. брали активну участь у суспільно-політичному житті регіону і були досить впливовими в АРК, найбільш конфліктогенними, на думку експертів, були такі угруповання, як «Адалет», «Авдет», «Прорив», «Євразійський союз молоді», «Союз російського народу» тощо [12]. Радикальні компоненти їх ідеології, готовність до силових протестних дій, заперечення легітимності Курултаю та Меджлісу – все це сприяло пожвавленню антигромадянських, антиукраїнських настроїв.

Важливим чинником, який мав відчутний вплив на розвиток суспільно-політичних процесів в АР Крим в 1990 – 2010-ті рр., був зовнішній фактор впливу за трьома основним напрямками: російським, турецьким та ісламським. Цей вплив включав фінансову, політичну, культурну, інформаційну, а в окремих випадках – і воєнну складові. Ступінь впливу російського чинника на політичну ситуацію в автономії коливався на різних етапах досліджуваного періоду. Так, наприкінці 1990-х років дослідники констатували певне його зменшення [10, с. 45]. При цьому результати соціологічного дослідження УЦЕПД (Українського центру економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова) свідчили про значний потенціал проросійських настроїв в АР Крим, який мав латентну форму і не проявлявся в активних діях. Майже половина (47,3 %) кримчан прагнула входження Криму до складу Росії (в Україні так вважали лише 4,1 %) респондентів [12]. В Україні переважали думки, що Крим має бути звичайною областю в складі України (37,7 % респондентів в Україні, 10 % – в Криму), і що Крим повинен бути автономною республікою за територіальною ознакою (38,8 % – в Україні, 25,9 % – в Криму). Невисокою була й підтримка статусу Криму як кримськотатарської автономії або незалежної держави (3 % і 8,2 %, відповідно) [12].

В другій половині 2000-х рр. загроза активізації проросійського сепаратизму в Криму знову стала актуальною [9]. Одним із приводів для виникнення подібних побоювань стала поява цілої низки нових проросійських організацій радикального гатунку, які декларували цілковите неприйняття всього українського, а іноді й ставили за мету приєднання півострова до РФ [9]. Незважаючи на те, що більшість із них була малочисельною, діяльність цих організацій широко висвітлювалася в ЗМІ, що створювало відповідний інформаційний простір України та Росії.

Одні кримські проросійські організації брали активну участь у внутрішньо-українській політичній боротьбі, інші – свою активність демонстрували на спірних питаннях в україно-російських відносинах, виконуючи зовнішні замовлення і здебільшого навіть не приховуючи, що їхня діяльність фінансується з Російської Федерації. Останні, як правило, активно виступали і проти вступу України до НАТО та виведення Чорноморського флоту з Криму [9].

Із 199 політичних партій України, реєстр яких опублікований на сайті Державної реєстраційної служби [11], 14 політичних партій (принаймні за назвою та ідеологією) мають проросійський напрямок діяльності. До проросійських можна віднести Комуністичну партію України (голова Петро Симоненко), Комуністичну партію України (оновлену) (голова – Михайло Савенко) та Комуністичну партію робітників і селян (керівник – Олександр Савенко), а також Прогресивну соціалістичну партію (голова – Наталія Вітренко), що виступають за пріоритетний розвиток відносин з країнами СНД і передусім – з Росією та Білоруссю.

До політичних партій, що також відстоювали таку ідеологію, можна віднести партію «Родина», зареєстровану в Одесі (керівник – І. Марков), партію «Руський блок», зареєстровану в Севастополі у 2001 р. (керівник Г. Басов) та ін.

Організації та громадсько-політичні рухи проросійської орієнтації, що утворилися відразу після розпаду СРСР, протягом досліджуваного періоду здебільшого інтегрувались у кримський та й український політикум і в другій половині 2000-х рр. рідко дозволяли собі робити відверті сепаратистські заяви. Найбільш впливовою проросійською організацією на півострові стала Російська община (група) Криму (офіційна аббревіатура – РОК або РК). Від моменту свого створення в жовтні 1993 р. вона зареєстрована як загальнокримська громадська організація. Російська община Криму представляла собою політичну структуру, що брала активну участь у виборчих процесах, делегуючи своїх представників до органів влади автономії і навіть усієї України. Основу РОК свого часу склали члени двох потужних проросійських організацій, що активно діяли на півострові на початку 1990-х рр. – Республіканського руху Криму (РПК) та Республіканської партії Криму (РПК). Саме ці дві організації, створивши виборчий блок «Росія», привели до влади першого й останнього «президента Криму» Юрія Мешкова, який зусиллями центральної влади згодом був зміщений із цієї посади й емігрував до Росії. Важливим етапом у становленні РОК стало її об'єднання наприкінці листопада 2003 р. з іншою проросійською організацією, що діяла на півострові, – Російським рухом Криму. Головним своїм завданням об'єднана структура, що зберегла назву РОК, визначила входження України до складу союзної держави разом із Росією й Білоруссю [11]. РОК уміло використовувала в політичних цілях проросійські настрої частини жителів автономії, а також наявні в Криму міжнаціональні протиріччя, пов'язані з поверненням на півострів кримських татар, інтереси яких іноді пересікалися з інтересами представників інших етнічних груп.

Уже на першому етапі свого існування, ще не маючи представництва в органах влади Криму, РОК налагоджувала взаємини з владними структурами Російської Федерації. Як результат – від середини 1990-х рр. Російській общині Криму почали надавати матеріальну й політичну підтримку

московський мер Юрій Лужков і його тодішній радник, а згодом депутат Державної Думи РФ К. Затулін.

Ця структура постійно зростала, і 2008 р., за даними самої РОК, кількість її членів сягала 15 тисяч осіб – жителів Криму та м. Севастополя [9]. Важливо відзначити, що формально РОК є позапартійною організацією, і тому до її складу могли входити члени різних політичних партій. Більшість членів РОК досліджуваного періоду були членами Руського блоку, Партії регіонів, Компартії України та Прогресивної соціалістичної партії України [5, с. 342]. Ця особливість допомагала РОК проводити своїх членів у представницькі органи влади Криму за списками різних політичних сил. Однак упродовж перших десяти років свого існування РОК мала дуже обмежене представництво у Верховній Раді АРК. Так, у 2002 р. до парламенту автономії було обрано лише чотири її представники (із 100 депутатів ВР АРК) [4]. Ситуація кардинально змінилася в ході парламентських виборів 2006 р. Депутатами Верховної Ради АРК стали вже 19 членів РОК [4]. Сам голова громади Сергій Цеков обійняв посаду першого віце-спікера Верховної Ради АР Крим. Слід визнати, що, прийшовши до влади й ставши українськими держслужбовцями, лідери РОК практично відмовилися від радикальної антиукраїнської й сепаратистської риторики, натомість змістивши акценти в політичну площину. Показовим у цьому плані стали висловлювання лідера РОК, зроблені ним наприкінці 2006 р. «Ми вже перейшли той рубіж, коли ми дуже знервовано ставилися до українських прапорів» – відзначив С. Цеков [6].

У другій половині 2000-х рр. РОК розширила свою діяльність, створивши цілий ряд підконтрольних організацій у різних суспільних сферах. Наприклад, роботою з молоддю опікувався Російський молодіжний центр Криму, а з дітьми працювала скаутська дружина «Крим», що мала декілька регіональних філій. Свою організацію лідери РОК воліли називати «організацією російських співвітчизників». Як заявив на відкритті Всесвітнього конгресу співвітчизників 12 жовтня 2001 р. мер Москви Ю. Лужков: «співвітчизники – це колосальний резерв для міжнародного впливу Росії» [3 с. 25]. РОК дійсно змогла домогтися значних успіхів у цьому напрямі діяльності й здобула визнання на рівні різних державних і недержавних структур РФ. Голова РОК С. Цеков не приховував, що община отримує із РФ кошти на підтримку своєї діяльності. В одному з своїх недавніх інтерв'ю він прямо заявив, що встановлення партнерських відносин між РОК і різними структурами в Росії дозволило общині «зміцнитися та заявити про себе не тільки в Криму й на Україні, але й на міжнародному рівні» [6].

Активно проявляли себе також кримські осередки КПУ. Вони, як і РОК, розраховували на російські ресурси. Як наслідок – в 2007 р. та в наступні роки стосунки між лідерами цих організацій були позначені конфронтацією, в тому числі й політичній сфері. Особливу активність в політичних дискусіях проявляв лідер кримських комуністів Л. Грач. Так, в січні 2008 р. він висловив свій жаль із приводу того, що «російські державні й політичні структури так і не наважуються взятися до послідовної боротьби за збереження східнослов'янського простору» [2].

Російська община Криму особливо активно була на «мовному фронті» та у боротьбі з «українізацією» Криму. Так, вона різко виступила проти підписаного наприкінці 2007 р. указу Президента України «Про деякі заходи щодо розвитку гуманітарної сфери в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі», розцінивши його як крок до примусового переведення навчальних закладів автономії на українську мову навчання. Традиційно РОК виступала проти політики євроатлантичної інтеграції України, за продовження базування на території Криму Чорноморського флоту РФ. У сфері міждержавних відносин ця організація пропагувала зближення України з Росією та входження країни в Єдиний економічний простір. У червні 2007 р. община разом із партією «Руський блок» оголосила про початок всеукраїнської акції за возз'єднання України і Росії під гаслами «Майбутнє України – в союзі з великою Росією!» та «Даєш другу Переяславську раду!» [8].

Ще одна сфера, в якій традиційно активно діє РОК, – міжнаціональна. Тут община виступала опонентом органів національного самоврядування кримських татар, а також українських громадсько-політичних організацій Криму. Одним із своїх завдань вона вважала протидію спробам трансформації нинішньої кримської територіальної автономії в національно-територіальну автономію кримських татар, чого, зокрема, домагається Меджліс кримськотатарського народу.

В свою чергу, лідери Меджлісу обвинувачували РОК у проведенні цілеспрямованої антидержавної політики на території Криму. Про це неодноразово заявляв перший заступник голови Меджлісу Р. Чубаров. «Російська община Криму – це одна з багатьох проросійських організацій, що проводить цілеспрямовану проросійську, антидержавну політику серед населення Криму», – стверджував він [1].

Конфронтація між РОК і Меджлісом сягнула свого апогею у серпні 2006 р., коли відбулася масова бійка в Бахчисараї між кримськотатарськими активістами, що вимагали перенесення ринку

з території древнього мусульманського цвинтаря, і представниками російського населення, які відстоювали продовження торгівлі саме на цьому місці.

РОК мала плани виходу на загальноукраїнський рівень. Так, 15 – 16 грудня 2007 р. з її ініціативи в Ялті відбулася Всеукраїнська конференція російських співвітчизників, основним підсумком якої стало створення Всеукраїнської ради російських співвітчизників (ВРРС) як «федерації російських організацій, яка мала на меті «максимально мобілізувати російськомовне населення України в боротьбі за свої права проти деструктивної, антинаціональної політики представників українських правонаціоналістичних сил, що узурпували політичну владу на Україні» [8]. Надалі ВРРС докладала зусилля щодо консолідації всіх проросійських організацій України. До складу ВРРС увійшли 25 організацій із різних регіонів України [8].

Складнощі у керівництва РОП з'явилися після відмови кримської організації Партії регіонів від політичної співпраці. Цьому передувала активна участь представників Російської громади разом із «Російським блоком» у спробі усунення спікера-регіонала Анатолія Гриценка. Після краху ідеї з усуненням кримського спікера РГК опинилася на межі розколу, а С. Цєков та інші представники Російської громади змушені були залишити свої посади в органах влади. А. Гриценко факт блокування регіоналів з представниками Російського блоку в 2006 р. назвав «найсерйознішою політичною помилкою». Такої ж думки дотримувався майбутній прем'єр-міністр Криму, а на той час – куратор автономії від Партії Регіонів, народний депутат України Василь Джарти. «Для нас це були великі гирі – «Російський блок» та Російська громада. Хай намагається працювати над собою» – заявив він в одному з інтерв'ю у вересні 2009 р. [11].

На узбіччі політичних процесів РГК пробула зовсім недовго. Вже 14 грудня 2009 р. Російська громада Криму разом із громадською організацією «Громадський актив Криму» (ГАК) оголосили про створення Всекримського громадсько-політичного руху «Російська єдність», який згодом трансформував у політичну партію. Головною метою його було оголошено здобуття влади в автономії для «захисту гуманітарних і соціально-економічних інтересів російських та російсько-культурних громадян Криму» [11].

Формально співголовами «Російської єдності» стали лідер РГК С. Цєков та голова ГАК С. Аксьонов. 13 березня 2010 р. було підписано Угоду про співпрацю громадських організацій і політичних партій в межах Всекримського громадсько-політичного руху «Російська єдність». Тоді до складу руху, крім РГК і ГАК, увійшли кримські республіканські організації партії «Російський блок» (керівник О. Родівілов), Слов'янської партії (Ю. Петров), а також громадські організації: «Громадський контроль» (С. Баранов), «Російські сили Криму» (В. Попов), «Об'єднання козаків Криму» (С. Юрченко), «Російський фронт» (С. Шувайников) [12].

У березні 2010 р., після того, як кримський спікер А. Гриценко склав із себе повноваження, «Російська єдність» почала відновлювати свої колишні позиції у владі.

Протягом 2006 – 2007 рр. у Криму гучно заявили про себе дві організації з практично ідентичними назвами – Народний фронт «Севастополь-Крим-Росія» і Національний фронт «Севастополь – Крим – Росія».

Обидві провели значну кількість різних акцій, поширили масу заяв і звернень, однак на свої заходи «фронти» зазвичай збирали не більше сотні осіб. Проте характер діяльності цих організацій був досить радикальний. Існує думка про те, що обидва ці проекти створено для розколу проросійського руху в Криму. Принаймні, самі лідери ворогуючих «фронтів» періодично обвинувачували у цьому один одного [4].

Досить активно в 2000-і рр. в Криму проявили себе також проросійські молодіжні організації – «Прорив» та Кримське відділення Євразійського союзу молоді (ЄСМ). В їх діяльності, радикальній за змістом і формою, прослідковувався тісний зв'язок з Російською общиною Криму.

Кримське відділення ЄСМ було структурним підрозділом Міжнародного євразійського руху, що діє в Росії, Болгарії, Молдові, Білорусі. Основною своєю метою воно декларувало «відновлення великої Російської імперії» [8].

Кожен із факторів зовнішнього впливу на стан суспільно-політичної ситуації в АР Крим мав переважно негативні ознаки. З одного боку, їх дія могла сприяти покращенню економічної складової життя півострова, зокрема за рахунок залучення фінансової допомоги, в т.ч. для облаштування депортованих, поглиблював культурні зв'язки. З іншого боку, за певних умов, вплив зовнішніх факторів використовувався для ескалації політичної напруги в Криму, для активізації діяльності радикальних сепаратистських організацій, у т.ч. проросійської або ісламської орієнтації.

Загалом суспільно-політичні процеси в такому специфічному регіоні України, як АР Крим у 1990 – 2010-ті рр. були досить динамічними. Вони залежали від історичного минулого та від

етнополітичної й етнорелігійної ситуацій, що здебільшого й визначало особливості актуальних для кримських суспільно-політичних процесів у цьому регіоні.

Очевидними були недоліки чинного законодавства в частині визначення прав і повноважень АР Крим, регулювання відносин автономії з Києвом, презентації та захисту її інтересів у вищих органах державної влади.

Невирішеними залишались проблеми облаштування і соціальної реабілітації репатріантів, передусім представників кримськотатарського народу. Попри значну роботу з вивчення цих проблем, проведену державними органами України та представницькими органами кримськотатарського народу, в досліджуваній період не відбулося повного взаєморозуміння з питань відновлення комплексу прав кримськотатарського народу, визначення його місця в правовому просторі України та її державній системі.

Відсутність стратегічних підходів української влади до комплексного вирішення кримських проблем, переважання політики ситуативного реагування на окремі проблеми або їх ігнорування позначалося на громадській свідомості мешканців Криму у вигляді зростання сепаратистських настроїв та активізації діяльності радикальних громадсько-політичних сил і релігійних організацій.

Помітним було зростання зовнішніх впливів на ситуацію в АР Крим, особливо в політичній, релігійній та інформаційній сферах. Так, Російська Федерація зберігала в Криму сильні демографічні, а також економічні та військово-стратегічні позиції. Посилився вплив ісламського фактору на суспільно-політичне життя півострову, в тому числі його релігійної складової. Посилення зовнішнього впливу на ситуацію в регіоні стимулювався й лідерами кримськотатарського національного руху, які були зацікавлені в економічній та політичній підтримці. Не всі зовнішні впливи можна відносити до розряду негативних, але значна їх частина була спрямована на повне відсторонення Криму від політичного і соціокультурного простору України.

Проросійські політичні організації АР Крим, які діяли на півострові наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., засвідчують вплив на політичні структури та громадські об'єднання. Налагодження взаємин з владними структурами Російської Федерації, створення молодіжних центрів антиукраїнської направленості, цілеспрямована антидержавна політика на території Криму, консолідація всіх проросійських організацій стали основними напрямками діяльності політичних структур АР Крим по відокремленню регіону від політичного та соціокультурного простору України.

Джерела та література:

1. Голос України. – 1992. – 3 жовтня.
2. Грач Л. Крымская Автономия – ответ на исторический вызов [Електронний ресурс] / В фокусе – Ракурс. – 17.01.2013 – Режим доступу: <http://maloros.org/v-fokuse/rakurs/1722-krymskaya-avtonomiya-otvet-na-vyzov.htm>
3. Зайняте населення України. Населення, зайняте економічною діяльністю, за групами занять: за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Держкомстат України, 2004. – 615 с.
4. Керченский рабочий: Городская газета. – Керчь. – 1991 – 2007.
5. Крим в історичних реаліях України: Матеріали наук. конф. «Крим в історичних реаліях України: До 50-річчя входження Криму до складу УРСР»(Київ, 19 лютого 2004 р.) / В.А. Смолій (відп. ред.). – К.: Ін-т історії України НАН України, 2004. – 404 с.
6. Кримська світлиця. – Сімферополь. – 1996 – 2007.
7. Кримське питання у Верховній Раді: чітка тенденція зменшення уваги до півострова: [Електронний ресурс] / Український інститут дослідження екстремізму. – Режим доступу: <http://unire.org.ua/doslidzhennya/7.html>
8. Кримські студії. Інформаційний бюлетень: [Електронний ресурс] / Центр інформації та документації кримських татар. – Режим доступу: <http://cidet.info/uk/studii/3-4%2807%29/7.html>
9. Питання регіональної безпеки: російська військова присутність у Криму: Збірка матеріалів «круглого столу»/ Кримський незалежний центр політичних дослідників і журналістів. – Сімферополь: "Доля", 2009. – 120 с. – спец. вип. журналу «Кримськотатарське питання».
10. ЦДАВО України. – Ф.Р.-2. – Спр. 2219. – Листування з союзними, республіканськими і обласними організаціями з питань іноземного туризму – 2 січня 1991 р. – 3 липня 1991 р. – 270 арк.
11. Стратегія розвитку Криму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ark.gov.ua>
12. Суспільно-політичні, міжнаціональні та міжконфесійні відносини в Автономній Республіці Крим – стан, проблеми, шляхи вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Razumkov.org.ua/ukr/jornal.php?m=2009&cat=145>

Аннотація

Исследовано влияние пророссийских политических организаций на развитие общественно-политической ситуации в АР Крым на рубеже XX – XXI ст..

Ключевые слова: Крым, политические организации, пророссийский сепаратизм.

Annotation

The influence of pro-Russian political organizations on the development of socio-political situation in Crimea in the turn of XX – XXI centuries has been studied.

Keywords: Crimea, political organizations, prorussian-separatism.

УДК94:32(477)

Марина Жабуровська
(Київ)

ДРУГИЙ ПОДІЛ ОУН: ПРИЧИНИ КОНФРОНТАЦІЇ

Розкрито основні протиріччя, що виникли між членами Закордонних Частин Організації Українських Націоналістів, та розглянуто причини, що призвели до поділу організації на дві окремі гілки, що, починаючи з 1954 р., діяли як окремі політичні групи.

Ключові слова: екзил, Закордонне Представництво Української Головної Визвольної Ради, Закордонні Частини Організації Українських Націоналістів, націократія, Організація Українських Націоналістів (бандерівців), Українська Головна Визвольна Рада.

Український націоналістичний рух все ще залишається недостатньо вивченим явищем в історії України. Актуальність даної теми підтверджується тим, що на окремих територіях нашої держави спостерігається постійне перекручення та фальсифікація фактів діяльності Організації Українських Націоналістів (бандерівців) (далі – ОУН (б) як на території України, так і поза її межами. Дослідження українського націоналістичного руху особливо актуальне на сучасному етапі розбудови нашої держави. Зважаючи на те, що ОУН (б) нинішнім суспільством сприймається досить неоднозначно, незнання історії його руху призводить до стійкого спотворення реальних ідей та думок представників організації, шляхом навішування негативних ярликів і стереотипів, що були поширені ще в часи Радянського Союзу.

У даній статті розкрито один з найкритичніших періодів в історії існування ОУН (б), а саме поділ Закордонних Частин Організації Українських Націоналістів (далі – ЗЧ ОУН) на дві гілки, що з 1954 р. діяли як окремі організації. Мета роботи полягає у розкритті основних протиріч, що виникли в середині організації та причин, що призвели до її розколу.

Окремої праці, яка б ґрунтовно досліджувала зазначену проблему, немає. Основними джерелами при підготовці даного дослідження були документи, що знаходяться у Центральному Державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), до якого у 1996 р. було передано архів Державного центру УНР в екзилі, та документи, що подані у окремих збірках. Зокрема, у даній роботі використані: «Програма: затверджена на III великому Зборі Українських націоналістів 30 серпня 1947 р.» [1], «ОУН в 1941 році. Документи в двох частинах. Частина перша» [2], «ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929 – 1955 рр.» [3].

Історіографію, що розкриває дану проблему, умовно можна поділити на три окремі гілки: видання української діаспори; радянська історіографія та роботи сучасних російських вчених; новітня українська історіографія 90-х рр. та сьогодення.

Характеризуючи історіографію української діаспори слід відмітити, що у зв'язку з політичним протистоянням, яке існувало в організації, її представники не могли об'єктивно підходити до висвітлення тієї чи іншої проблеми. Відзначимо праці С. Бандери «До проблем політичної консолідації» [4], П. Дужого «Степан Бандера – символ нації» [5], Р. Кричевського «ОУН в Україні, ОУН за кордоном і ЗЧ ОУН. Причинки до історії українського націоналістичного руху» [6], С. Мудрик-Мечника «Початок невідомого: Спогади 1945 – 1954 рр.» [7].

Радянська історіографія, перебуваючи під впливом тоталітарного режиму, описувала українських націоналістів як негативний злочинний рух, який потребував негайного знищення. Автори раз за разом використовували загальноприйняті штампи, що «переходили» з однієї книги в іншу з незначними варіаціями, та однобоко висвітлювали це питання, спотворюючи реальні ідеї, за які боролися представники організації. Більшість сучасних російських істориків продовжують роботу своїх попередників та, не досліджуючи фактів, і надалі навішують на ОУН негативні ярлики та стереотипи.